

PELLO ZUBIRIA

Zainzuriak nola agortu dituen Peruko iturriak

Duela 50 urte zabaldu omen zuen Perun Guillermo Ganoza enpresaburuak, baina zainzuriaren eromenak 15 urte besterik ez du han: Munduko Bankuak maileguak egin zizkien esportaziorako soroak antolatu nahi zituztenei. Hamarkada eta erdi beranduago, inguruetako iturriak agortu dituzte, lurpeko urak urritu... Zenbat iraungo dute?

NAFARROAKO ZAINZURIA AHITZEAR egon liteke, atzeritiko inportazioak ez moztekotan. Diagnostiko dramatiko hori joan den otsailaren 12an plazaratu zuen UAGNko Felix Bariainek. Nekazarien buruzagi honek Peru eta Txinatik iritsitako zainzuriak egiten zituen errudun, eta kritikatu zituen Nafarroako kontserbagileak bertan urri eta merke erosten dituzten esparragoak erabiltzen dituztelako fama kaxkarragoa duten atzerrikoak ezkatatzeko.

Maiatzean EHNEko Ignacio Gilek berretsi zituen iritziok, argituz aurten gogorra izango zela sasoia zainzuritan ari diren laborarientzako, gogorraz gain laburra, udaberrian beroa berandu heldu zelako. Gainera krisia: “Nafarroako zainzuria *delicatessen* gai bat da, garestia. Horrelakoez nozitzen dute gehien krisia. Sobekin daude biltegieta”.

Aurten Nafarroako soroetan 2,5 milioi kilo ekoiztea espero bazuten, Txina eta Perutik 60 milioi ziren sartzekoak, EHNEko ordezkariaren hitzetan. Horietatik gehienak zuriak, kontserbatarakoak, baina gero eta gehiago esparrago berdea ere bai. Harriturik zioen Gilek: “Ez dakigu nola lortzen duten, oso gai hondakorra baita”.

Nafarrei arrazoi eman zien joan den abuztuan munduko zainzuri esportatzailerik handiena den Cam-

posol enpresako buru Juan Jose Gal’Linok, *Cinco Días* egunkari ekonomikoan deklaratu zuenean: “Peruko zainzuriak nagusitasuna kendu dio Nafarroakoari”. Camposolek iaz 100 milioi euroko balioa esportatu zuen, herena Espainiara.

Gal’Linok argitu ditu peruarren sekretuak. Hasteko, eguraldia: han 12 hilabeteetan egunero bildu dezakete zainzuria, soroek hemengoan hiru edo lau halako ematen omen dute. Bestetik, eskulanari han askoz jorral urriagoa pagatzen zaio. Teknologian hemengoan pare jarri dira. Oronen buru, harro diote zainzuri *peruanoak* ez duela hemengoaren inbidia.

Cinco Díaseko kazetariari Gal’Linok erantzunik dakigu Peruko industria handia ere kolpatu duela krisiak, salmentak heren batean jaitsi zaizkiela, prezioak beste hainbeste. Kontatu digu ere 1997an enpresaburu venezuelatar batek sortutako Camposol 2007an Dyer familiak erosi zuela, arrantzatik aberastu den Copeinca talderako. Hauen eskutik sartu ei da burtsan, baina ez edonongoan: Osloko burtsan. Agroindustriak interes handia piztu du munduko inbertsiogileen artean.

Alta, beren esportazioen kopuruak eta urteroko irabaziak –Camposolek 2008an 6,8 milioi euroko etekina erdietsi zuen– harro iragar-

Irudi handia Enrique Daniel Salazar batek sinatuta dago. Ica haraneko zainzuri soroak erakusten ditu ondoko mendi idortuetatik ateratako erretratuan. Cristobal Colon iritsi aurretik parajeotako biztanleak nekazaritza aberatsaren jabe izan omen ziren, oraindik mendi magaletan kontserbatzen dira haiek eraikitako kanalizazioak. Orain Munduko Bankuak herrialde txiroetarako prestatu formula ari dira aplikatzen Peruko basamortuan, prezio merketan esportatzeko elikagaiak sistema industrialean ekoiztea. Irudi txikian, Morrison World News-ek eskainitakoan, emakumeak ageri dira Ica bailarako zainzuri berde freskoak sortatan pisatu eta lotzen, hegazkinez herrialde aberatsetara esportatzeko. Horrelako 10.000 lanpostu sortu omen ditu Ica eskualdean agroindustriak. Urik eza orain artean nekazari txikiek nozitu dute baina laster arazo horri egin beharko diote aurre handienek ere.

tzen dituzten enpresaburu perutarrek aipatu ere ez dute egiten hango soroetan labore industrializatuak eragin duen liskar handi bat: esparragogintzak ura urritu du Peruko paraje idortuetan eta milaka lanpostu berri sortu dituen modu berean beste milaka familia utzi ditu bizi-modua atera ezinik.

Egarri baten mozkorrez

Felicity Lawrence kazetariak honako lerroburua paratu du *The Guardian* egunkarian: “Britainiarren esparragozetatasunak nola zurrupatzen dituen agortzeraino Peruko iturriak”. Gurean potoko zainzuriak bezala estimatzen dira Britainia Handian zainzuri berdeak.

Kronika idazteko Lawrence Progreso erakundeak zabalduetako informazioan oinarritu da. Progreso solidaritate erakunde ingeles katolikoa da, duela 70 urte inguru sortua, eta haren webgunean irakur daiteke Askapen Teologiako kristau ezagunek 1960-1970 urteetatik landutako ideiak egiten dituela bere

Progreso elkarteak Erresuma Batuan piztu du alarma europarrak zainzuri merkeak jan ditzaten Peruko soroetan gertatzen denaz. Batik bat Ica bailaran, zainzuriak modu industrialean ekoizteagatik urte gutxitan arras urritu dela lurpeko ura.

Munduko leku lehorrenetarikoa da Ica bailara. Urte osoko beroa aprobeztatzekotan, zainzuriak eten gabe ureztatu behar dira, lurpeko iturrietatik aterata. Baina 2002tik hona iturriok ez dira ur berriz berdintzen. Ura gero eta sakonagotik atera beharra dago. Ez omen da munduan beste lekurik ura hain azkar desagertzen ari denik.

Esportaziorako nekazaritza industrialia Peruko eremuotan 1990eko hamarkadan hasitako fenomeno da, Munduko Bankuaren kredituz sustatuta hasia. Geroztik desertuko 100 hektarea zainzuri sail bihurtu da. Industriak dio 10.000 lanpostu berri sortu dituela. Baina bidean 18.000 herritar utzi ditu urik gabe.

Juan Alvarez nekazariaren kasua bildu du Progressioren dossierrak. Lau belaunaldiz nekazaritzan ari diren alvareztarrek 10 langile dauzkatel finkorik eta 40 gehiago behar izaten dituzte uzta garaietan. Bizibidea arriskuan dauka etxaldeak. Lehen 55 metroko sakoneratik ateratzen zuten ura, segundoko 60 litro; orain 108 metro arte zulatu behar da segundoko 22 litro ateratzeko.

“Esportatzaileak –dio Alvarezek– gobernu berriarekin eta dirulaguntzekin iritsi ziren. Lana ekarri dute, egia da, baina ura agortzen ari dira eta ahitzen denean alde egingo dute. Zein da gure etorkizuna? Guk ez dugu inoiz alde egingo”.

Etxalde txikiagoak are larriago bizi dira. Askok saldu egin dizkiete

beren ur eskubideak industrialei, eta saldu ez dizkietenek eskasiari egin behar diote aurre. Ura gero eta urriago, gero eta sakonago... eta lurzorua lehen baino azkarrago sekaten da.

Alicia Flores eta bere sendia Callejón de los Espinosen bizi dira, Ica bailaran. Hemen etxetara astean hirutan iristen da ura, aldiko ordu betez. Lehen astean lautan zeukaten eta bina orduz, baina esportatzaileek lurpeko ura irentsi ahala presioa beheiti joan zen. Badira lau urte hori gertatu zela. Gero, 2007an, lurrikarak are okerrago zituen gauzak, hodi eta biltegiak hondatzean. Gaur, eguneko eta pertsonako 10 litro besterik ez daukate, Munduko Osasun Erakundeak minimotzat jotzen duenaren laurdena baino gutxiago.

Uraren urritzeak esportaziorako ari diren soro handiak ere kolpatzen ditu. Gero eta karuago ordaindu behar dute ureztatzea. Sakonago zulatu behar dute jario bila. Auzokoen iturbegiak erosten dituzte. Hodi bidez ekarri beharra daukate urrutietatik. Agintariak diruz busti behar dituzte legez kontrako erabilerari ezikusia egiteko.

Perun esportaziorako antolatu diren soroak omen dira ura nola ez den erabili behar ikasteko eskola. Eta klimaren aldaketarekin are okerrago izanen da, Andeetako glaziarak urtuta basamortuotan urpeko uraren maila are apalago izango da.

Progressiok aipatu duen Alicia Florensen senarra, esportatzaileen langile ari da. Ondo samar kobratu izan du... krisia iritsi den arte. “Ura agortzen bada eta haiek joan, ez dugu izango ez lanik, ez urik. Zer egingo dute gure haurrek?”. ■

**ZINKUNEGI
OPTIKA**

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

zuri begira